

3. NAUMANN C. F. u. ZIRKEL F, Elemente der Mineralogie, 821 S. 1113 Abb. Engelmann, Leipzig, 1907.
4. NIGGLI E. Petrogenetische problemen. 21 bl. Universitaire pers, Leiden, 1947.
5. ROSENBUSCH H. Elemente der Gesteinslehre. 779 S. 118 Abb. Schweizerbart, Stuttgart, 1923.
6. SCHROEDER VAN DER KOLK J. L. C. Over de sympathieën en antipathieën der elementen in de stollingsgesteenten. Verhand. Kon. Akad. v. Wetensch dl. 9, 1903.
7. WEINSCHENK E. Die gesteinsbildenden Mineralien. Herder, Freiburg im Breisgau 1915.

GROTE ZWERFBLOKKEN IN DUITSLAND

naar het „Zeitschrift für Geschiebeforschung”

Jg. 1925, 1926, 1936.

Hoewel wij dankbaar zijn voor wat het diluviale landijs hier als geschenken heeft achtergelaten in de vorm van een assortiment gesteenten als men op zulk een kleine plek als ons land is, wel nergens zal aantreffen, wanneer we tenminste de zuidelijke gesteenten daarbij mogen meetellen, zijn we toch in zeker opzicht minder gelukkig dan onze naburen in het Oosten, wat de grote blokken betreft.

En dat is begrijpelijk, daar wij lagen aan de peripherie van het ijsdek, terwijl Duitsland korter bij de oorsprong der gletsjermassa lag en dus de geweldige rotsblokken, welke door het ijs zakten, het eerst opving.

Metten wij onze grote stenen der hunnebedden, van Emmen, Amersfoort, Hilversum, Enschede, enz. met een meter + nog een stukje, hoogstens twee meters — in 't noorden van Duitsland liggen er van 7 meter en zelfs boven 10 meter. Er waren exemplaren bekend, waaruit met de moderne springtechniek 500 tot 600 m steenslag voor wegen werd verworven, wat wil zeggen, dat één steen afmetingen had van $\pm 20 \times 7 \times 4$ meter.

Vóór de oorlog 1936—'40 was de grootste zwerfsteen nog de Triglaffstein van Groot Tychow, met de afmetingen $16,9 \times 11,25 \times 3,74$ m.

Bekend is ook de Grote Markgrafenstein aan de Rauener Bergen, die $8,5 \times 7 \times 6$ m groot is.

Uit de Tramper Stein werden vier zuilen van 5 m hoog en 88 cm dik gehouwen, benevens twee vazen van 1,26 m diameter, voor het Mausoleum van Koningin Louise van Pruisen te Charlottenburg, fraai gepolijste rode granieten bouwonderdelen aan het tempeltje.

Uit de rapakivi-zwerfsteen van Cojehnen in Samland (een pyterliet zonder ringen), metende $7,5 \times 4,7 \times 4,5$ m werd de deksteen gebeiteld, welke boven het graf van Hindenburg in Tannenberg werd geplaatst en een prachtig vierzijdig prisma vormt van 6,75 m lengte.

v. d. L.